

ΜΑΘΗΜΑ / ΤΑΞΗ :	ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ / Α' ΕΠΑΛ
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:	07/10/2023

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Εφηβεία σε «καραντίνα»

Το κείμενο αποτελεί μέρος συνέντευξης της αναπληρώτριας καθηγήτριας Παιδικής – Εφηβικής Ιατρικής και υπεύθυνης στη Μονάδα Εφηβικής Υγείας του ΕΚΠΑ, Άρτεμις Τσίτσικα. Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό GEO τον Ιανουάριο του 2021.

- Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συνέβαλαν θετικά στην «κοινωνικοποίησή» μας την περίοδο αυτή. Όμως, καταναλώσαμε πολλές ώρες μπροστά στην οθόνη του υπολογιστή, για να επικοινωνήσουμε, να παρακολουθήσουμε μαθήματα, να ενημερωθούμε, να ψυχαγωγηθούμε, να παίξουμε. Τι θα μπορούσε να ανταγωνιστεί την οθόνη στην καθημερινότητα των νέων;

«Αυτή την περίοδο, σίγουρα οι έφηβοι χρειάζονται περισσότερη κατανόηση. Είναι σημαντικό, όμως, να μη χαθεί η σαφήνεια των ορίων της γονεϊκότητας και να ενισχυθούν η υποστήριξη και η επικοινωνία. Υπάρχουν δραστηριότητες που μπορούν να αντιρροπήσουν¹ τον χρόνο της οθόνης: καθημερινή επαφή με τη φύση, καλή επικοινωνία και κοινές δραστηριότητες εντός του σπιτιού (φαγητό, παρακολούθηση ταινιών, επιτραπέζια παιχνίδια κ.ά.). Η καλλιέργεια τέτοιων συνηθειών μπορεί να βοηθήσει, όπως και η ανάπτυξη προσωπικών επιλογών, ιδιαίτερων κλίσεων, ταλέντων κ.λπ. Μπορούν, επίσης, να συμμετέχουν με δημιουργικές ιδέες, διεκδικώντας διακρίσεις σε διάφορα ψηφιακά προγράμματα.»

- Ήταν μια χαμένη χρονιά για τους νέους το 2020; Είτε αφορά τη γνωστική κατάρτισή τους είτε την ωρίμασή τους μέσα από διαδικασίες συναναστροφής και ανταλλαγής;

«Σαφώς και όχι! Ο τρόπος που θα αξιοποιήσουμε αυτές τις εμπειρίες εξαρτάται από εμάς. Ο περυσινός χρόνος ήταν διαφορετικός, υπήρξαν –και συνεχίζουν να υπάρχουν– υπαρκτοί κίνδυνοι για τη δημόσια υγεία και μεταβολές στη ζωή μας, σίγουρα όμως υπήρξαν και ευκαιρίες. Ευκαιρίες ενδυνάμωσης, καλλιέργειας δεξιοτήτων, ενίσχυσης της προσαρμοστικότητας. Δόθηκε χρόνος, για να σκεφτούμε και να συνειδητοποιήσουμε πολλά. Παιδιά κινητοποιήθηκαν και συνεισέφεραν με πολλούς τρόπους σε ευάλωτες ομάδες, καλλιέργησαν ταλέντα, ανακάλυψαν νέες ισορροπίες. Παράλληλα, εκτιμήσαμε όσα θεωρούσαμε δεδομένα και η ζωή συνεχίζεται με νέα ορμή...» [...]

- Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η όλη κατάσταση αποτέλεσε ένα «διάλειμμα» από τη συνεχή πίεση της απόδοσης στο σχολείο, αλλά και από τις ποικίλες εξωσχολικές δραστηριότητες. Σε έρευνα του Πανεπιστημίου του Μπρίστολ, στην Αγγλία, μεγάλο δείγμα μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δήλωσε ότι τους δόθηκε μια μοναδική ευκαιρία να

¹ αντιρροπήσουν: εξισορροπήσουν

ασχοληθούν με τις τέχνες, να παίξουν με τα κατοικίδια τους, να κοιμηθούν περισσότερο. Μπορούμε να μιλάμε για «παράπλευρα οφέλη»;

«Κάθε κατάσταση, όσο δύσκολη και αν είναι, ενέχει και μία θετική πλευρά. Όπως ήδη ειπώθηκε, η κρίση αυτή «κρύβει» ευκαιρίες για επαναπρογραμματισμό μας. Είναι μία δύσκολη συνθήκη, η οποία απαιτεί υπομονή, επιμονή, πειθαρχία και θετική σκέψη που, ωστόσο, μας βελτιώνει, καλλιεργεί την προσαρμοστικότητά μας και προικίζει τη νέα γενιά με μοναδικές ποιότητες. Οι ευκαιρίες χαλάρωσης και ανάδειξης δεξιοτήτων ήταν, επίσης, μία θετική πλευρά της κατάστασης και η αξιοποίησή τους εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως το κλίμα της οικογένειας, η προσωπικότητα του παιδιού, η κουλτούρα της χώρας διαβίωσης κ.ά.»

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Σε καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις που ακολουθούν να δώσετε τον χαρακτηρισμό «ΣΩΣΤΟ» ή «ΛΑΘΟΣ», ανάλογα με το αν αποδίδουν το νόημα του κειμένου σωστά ή όχι.

α) Οι συνέπειες της ενασχόλησης των νεαρών ατόμων μπροστά σε μια οθόνη για πάρα πολλές ώρες εύκολα μπορούν να θεραπευθούν.

β) Η εποχή της καραντίνας επηρέασε μόνο αρνητικά τα νεαρά άτομα.

γ) Το 2020 ήταν μία χαμένη χρονιά για τους νέους.

δ) Πολλά ήταν τα παιδιά τα οποία βρήκαν ευκαιρία για συμμετοχή σε δράσεις κοινωνικής προσφοράς.

ε) Τη χρονιά που πέρασε εκτιμήσαμε πολλά πράγματα τα οποία θεωρούσαμε δεδομένα.

Μονάδες 15

A2.α) Να βρείτε τη δομή και τον τρόπο ανάπτυξης της παρακάτω παραγράφου του κειμένου («Αυτή την περίοδο, σίγουρα οι έφηβοι ... σε διάφορα ψηφιακά προγράμματα »). Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με παραπομπές από το κείμενο.

Μονάδες 5

β) Στις παρακάτω περιόδους λόγου, να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις με συνώνυμες.

α) Όμως, καταναλώσαμε πολλές ώρες μπροστά στην οθόνη ...

β) Ο τρόπος που θα αξιοποιήσουμε αυτές τις εμπειρίες εξαρτάται από εμάς.

γ) ... κίνδυνοι για τη δημόσια υγεία και **μεταβολές** στη ζωή μας...

δ) ... αποτέλεσε ένα «διάλειμμα» από τη **συνεχή** πίεση της απόδοσης στο σχολείο ...

ε) ... η οποία **απαιτεί** υπομονή, επιμονή, πειθαρχία ...

Μονάδες 5

A3. Με αφορμή την παραπάνω συνέντευξη γίνεται στην τάξη σου συζήτηση για τον ρόλο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη ζωή των νέων και τη σημασία της δημιουργικής αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου τους. Να υποστηρίξεις τις προσωπικές σου απόψεις σε ένα άρθρο (200 - 250 λέξεων) το οποίο θα δημοσιευτεί στο ηλεκτρονικό περιοδικό του σχολείου σου.

Μονάδες 25

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΝΙΚΟΣ ΤΣΟΥΛΙΑΣ

Η Μαγεία του Ποδοσφαίρου

(απόσπασμα)

Το απόσπασμα προέρχεται από το ομότιτλο αφήγημα που δημοσιεύτηκε στις 17.8.2011 στον ιστότοπο του συγγραφέα και εκπαιδευτικού Νίκου Τσούλια «Παιδείας Εγκώμιον» (<https://anthologio.wordpress.com/2011/08/17/%CE%AF-%CE%AF-12/>).

Μια μπάλα και ένας έστω μικρός χώρος... Τίποτα άλλο. Και μπορείς να ανακαλύψεις τη μαγεία του ποδοσφαίρου. Να φανταστείς συμπαίκτες και αντίπαλους, γήπεδα και εξέδρες, να επινοείς κάθετες πάσες και ασίστ, να ανατρέπεις το σκορ που σε φέρνει πίσω, να μπαίνεις αλλαγή και να αλλάζεις το κλίμα, να μιλάνε για σένα... [...]

Μια πλαστική μπάλα – τι και αν δεν ήταν ολοσφαιρική, αφού στο ένα της μέρος ήταν βαθουλωμένη –, ήταν πάντα πηγή ευτυχίας [...], γιατί ποτέ δεν περίμενα ούτε και στα όνειρά μου να αγοράσω μπάλα ούτε καν τολμούσα να το πω στον εαυτό μου, πόσο μάλλον στον πατέρα μου [...].

Στο λιοστάσι,² ο ιερός τόπος του παιδόκοσμου, το καλοκαίρι η μπάλα ακουγόταν όλη μέρα. Κάθε φορά που πήγαινα στο χωριό για κάποια δουλειά – αλλιώς δεν γινόταν – έτρεχα για να κερδίσω χρόνο για να παίξω το αγαπημένο του παιχνίδι έστω για λίγο. Αν άκουγα τα χτυπήματα της μπάλας πριν ακόμα δω το γήπεδο, ένιωθα σκιρτήματα χαράς που θα απολάμβανα να παίξω έστω κλεφτά. [...]

Και όταν το νερό του ποταμού έγινε νερό της λίμνης, παντού ξεφύτρωναν γήπεδα. Όλα τα εξωλίμνια³ χωράφια πρόσφεραν γήπεδα που δεν τα είχαμε ποτέ φανταστεί. Αλλά ήταν αργά

²ελαιώνας

³ τα εκτός της λίμνης

πλέον, οι οικογένειες έφευγαν για την πόλη – για κάνα θυρωρείο οι γονείς, για να κατακτήσουμε τη ζωή μας εμείς, το χωριό ρήμαζε... Περίμενα με αγωνία κάθε Κυριακή απόγευμα να αρχίσει το ποδόσφαιρο, [...], έβαζα το ραδιοφωνάκι να ακούσω την αγαπημένη μου ομάδα, έκοβα και τα ξύλα καμιά φορά εκείνη την ώρα, ήθελα να τρώω και τη σούπα που έμενε από το μεσημέρι. Στο χωριό, η Κυριακή ξεχώριζε από την σούπα και από το ποδόσφαιρο... Κυριακή χαρά Θεού...

Κάθε φορά που έβλεπα ένα χωράφι ποτιστικό σκεπτόμουν πως θα μπορούσε να είναι ένα ωραίο γήπεδο, χωρίς να χτυπάμε στο χώμα όπως συνέβαινε με το λιοστάσι. Έτρεχα μόνος και κλώτσαγα και έβαζα γκολ ανάμεσα σε ό,τι έδινε την εικόνα του τέρματος (δυο ξύλα, ένα ξύλο και μια συστάδα⁴ από μεγαλωμένο χορτάρι, μια πέτρα και ένα γυάλινο ή πλαστικό μπουκάλι), ένιωθα αγαλλίαση σαν να είχα κόψει το σκοινί που με έδεने και δε με άφηνε να πάω παραπέρα, κάθε φορά που έβαζα γκολ το είχε σουτάρει κάποιος παίκτης της ομάδας μου, [...] και κάθε φορά έλεγα το όνομά του, διαλέγοντας τους πιο καλούς ανάλογα με το πόσο όμορφο ήταν το γκολ [...].

Με τούτα και με τα άλλα τρεφόταν η παιδική σκέψη μου. Φανταζόμουν το «Καραϊσκάκη»⁵ ψηλό μέχρι τον ουρανό και όταν βρέθηκα εκεί για πρώτη φορά, φοιτητής πλέον, μου φάνηκε τόσο μικρό το γήπεδο σαν να ήμουν ψηλότερος εγώ. Ποιος μπορεί να τα βάλει με την παιδική φαντασία; [...] Λάτρεψα το ποδόσφαιρο που δίνει τόσο απλόχερα την αγαλλίαση, που σου φτιάχνει διαρκώς νέους τόπους νοσταλγίας.

Κράτησα στην ψυχή μου τη «μπάλα» που σου δίνει τη δυνατότητα να θυμάσαι ένα γκολ που ήταν το νικητήριο σε ένα κρίσιμο παιχνίδι με “εκείνο” το χωριό, που σου θρέφει την ακόρεστη επιθυμία να βλέπεις κάθε μέρα ποδόσφαιρο και να συνδέεσαι με την παιδική σου ηλικία, με την πραγματική σου πατρίδα, και να συντρίβεις τον χρόνο που νομίζει ότι είναι των πάντων ολετήρας,⁶ των πάντων κριτής, να συνδέεις την πραγματικότητα με τη φαντασία και να μεταπλάθεις τις μικροχαρές σε μικρονοήματα της ζωής... [...]

ΘΕΜΑΤΑ

B1. Για ποιους λόγους ο αφηγητής του λογοτεχνικού κειμένου «λάτρεψε» το ποδόσφαιρο; Να απαντήσεις τεκμηριωμένα αντλώντας στοιχεία από το κείμενο χωρίς, όμως, να το αντιγράψεις.

Μονάδες 15

B2. Το βασικό πρόσωπο της ιστορίας είναι ο ίδιος ο αφηγητής. Να επιβεβαιώσεις ή να διαψεύσεις την παραπάνω πρόταση (μονάδες 5). Να αιτιολογήσεις την απάντησή σου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

⁴ πυκνό σύνολο

⁵το στάδιο «Γεώργιος Καραϊσκάκης» στο Νέο Φάληρο Αττικής

⁶ καταστροφέας, εξολοθρευτής

1. Σύγκρινε τις παιδικές βιωματικές εμπειρίες του συγγραφέα του λογοτεχνικού κειμένου με δικές σου εμπειρίες που έχουν σχέση με μια δημιουργική απασχόληση στον ελεύθερό σου χρόνο.

ή

2. Ο συγγραφέας τού λογοτεχνικού κειμένου καταγράφει τις βιωματικές εμπειρίες της παιδικής του ηλικίας, που είναι συνυφασμένες με το ποδόσφαιρο. Γράψε μια επιστολή στον συγγραφέα, στην οποία καταθέτεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου προκάλεσε η εκ βάθρων εξομολόγησή του.

Μονάδες 25

